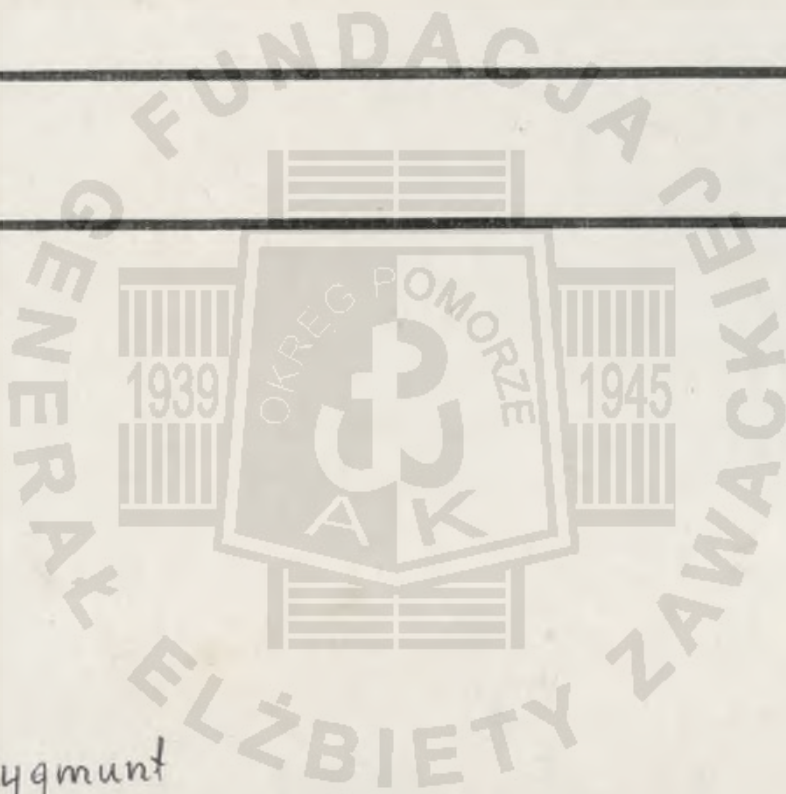

oraz Wojskowe: 22 166
00 Toruń, ul. Podmurna 3, 87-100 Toruń
e-mail: fapak@wp.pl, www.fapak.org.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 141000000-36
KRS 00000 41692
Nr -ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Podlancuda - październik 1994

TECZKA

Popowski Zygmunt
Toruń, ...
przełożył tel. dr. Ciechanowski K.

Toruń
PAP
Popowski Zygmunt
ps. "Wydra"
M-763/1441 Pom.
1

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Popowski Zygmunt

T:dl-463/1441 Pom.

Tomni ICA3

I./1. Relacja k. 6 s. 1-6

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 12

VI. Fotografie Brak

1/1. Delacja - Popowski Zygmunt

1. Notatka o wstnej delacji sporządzone przez Sr. Ciecchanowskiego, mpis z 20.02.1964, kserokop. k. 3 s. 1-3
2. Notatka z rozmowy z Z. Popowskim sporządzona przez Sr. Ciecchanowskiego 25.03.1964, kserokop. mpisem k. 2 s. 4-5
3. Nauczniwienie delacji z 22.01.1965, mpis, kserokop. k. 1 s. 6

NOTATKA z ustnej relacji
Ob. Popowskiego Zygmunta - o jego działalności
w konspiracyjnej Organizacji PAP w latach
1939 - 1944

Przed wojną służył w wojsku jako podoficer nadterminowy w 31 pal w Toruniu. Jako podoficer tego pułku brał udział w kompanii wrześniowej. Razem z pułkiem zdołał się przebić do Warszawy, brał udział w obronie stolicy. Przed kapitulacją z grupą żołnierzy przeszedł do puszczy kampańowskiej, tam ukrywał się około dwóch miesięcy.

Potem wrócił do domu do matki tj. do Bydgoszczy. Tam jednak nie mógł przebywać gdyż był znany z swej działalności w ZHP dlatego też przeniósł się do Torunia i tu ukrywał się, żył na stopie nielegalnej. Dopiero na początku 1940r. przy pomocy chorążego 31 pal B ~~astorski~~.. zdołał zdobyć dokumenty i zalegalizował się.

W Toruniu spotkał się z mjr. KLIEN i chor. STACHOWIAKIEM. Było to na początku 1940 lub w końcu 1939.r. Nie było wtedy jeszcze organizacji konspiracyjnej /PAP/ dyskutowali między sobą nad koniecznością utworzenia takiej. Jak się potem POPOWSKI zorientował mjr. KLIEN już wówczas należał do organizacji konspiracyjnej ZWZ.

W dniu 6 stycznia 1940 r. na jednym z kolejnych zebrań, zaprzysięgli się i utworzyli organizację Polska Armia Powstania wśród pierwszych członków - założycieli tej organizacji byli chor. STACHOWIAK st. sierż. POPOWSKI, oraz Kaszubski Szykierowski, Wyszki

Kierownikiem został STACHOWIAK, POPOWSKI otrzymał funkcje i zadanie kierowania organizacją w północnej części Pomorza, później objął funkcję szefa sztabu organizacji. W 1940 roku POPOWSKI nie spotykał się z Edwardem SŁOWIKOWSKIM.

Pełniąc obowiązki szefa sztabu POPOWSKI dość często wyjeżdżał w teren wizytując terenowe placówki od 1941 roku, przez okres swej działalności w organizacji był w Aleksandrowie, Chpjnicach, Rypinie, Lipnie, Kościerzynie Gdyni, Gdańsku, Wejherowie, będąc w powiecie Wejherowskim, tam kontaktował się z kpt. JASTRZEBSKIM, razem z nim wizytował bunkry w czasie wizytacji w rejonie punktów doszedł do potyczki z policją niemiecką, było to w roku 1941. POPOWSKI wyjeżdżał również poza obręb okręgu Gdańsk, Prusy zachodnie a mianowicie do Poznania i Szczecina.

W Toruniu do organizacji należał Ob. Kostecki ps. "CZARNY", który pracował w zakładach chemicznych w Toruniu. KOSTECKI dostarczał organizacji materiałów chemicznych wybuchowych itp. 42 (43)

Po śmierci STACHOWIAKA komendantem organizacji został Edward SŁOWIKOWSKI / używał on również nazwisk RUDZKI, JASTRZEBSKI, BURCHARD/ szefem sztabu był POPOWSKI ps. WYDRA, zastępca komendanta BRZESKI - pochodził z Kaszub, szef wywiadu kpt. CHOJNECKI ps. "CHOJNA" oficerem do specjalnych poruczeń Jan KIERUJ.

Aktywnym członkiem organizacji był Adam BRZOSTOWICZ/obecny jego adres Swibno pow. Gdańsk/. Brzostowicz został potem d-cą grupy Marynarki PAP. Organizacja miała swoje oddziały zbrojne w Borach Tucholskich. P.A.P. działała na całym Pomorzu, miała kontakty z organizacjami działającymi na Pomorzu, niektóre z nich korzystały z pomocy PAP szczególnie w zaopatrzenie w broń było często stosowane w ramach tej pomocy. Kierownictwo PAP dążyło do objęcia kierownictwa całością działań ruchu oporu, nie narzucało jednak swej nazwy innym organizacjom, stąd też niektóre organizacje działały w ramach PAP nie nosząc jednak w dalszym ciągu swą nazwę. Niektórzy członkowie innych organizacji byli nawet awansowani mimo że praktycznie i formalnie należały do odrębnych od PAP organizacji. Dość ścisłe kontakty były między PAP a Gryfem Pomorskim. Były prowadzone również rozmowy z AK która proponowała

137
1/1/2

kierownictwu PAP-u podporządkowanie się, na to jednak kierownictwo PAP / a szczególnie Rudzki/ nie chciało się zgodzić. Rozmowy te były prowadzone kilkakrotnie, z przedstawicielami Komendy Okręgu AK, jak również bezpośrednio przez samego komendanta AK płk. Ostychonskiego i Rudzkiego, Rudzki się jednak na to nie godził, tłumacząc się, że musi w tej sprawie uzyskać wytyczne od władz z Warszawy, tłumacząc że organizacja ta /PAP/ jest już podporządkowana Komendzie PAL/Komendzie Głównej w Warszawie/.

PAP miała dwojakiemu rodzaju członków, a więc aktywnie czynnych walczących w oddziałach partyzanckich miejskich grupach dywersyjnych, oraz różnego rodzaju funkcyjnych jak d-ców poszczególnych placówek funkcyjniarzy komend, komendy głównej łączników itp. oraz tak zwanych członków PAP żołnierzy ogólnego powstania.

PAP przeprowadzała szereg akcji sabotażowych, starano się jednak przeprowadzać akcje nie zauważonego bezpośrednio sabotażu, chodziło bowiem o jaknajwiększe zapewnienie jak najmniejszych strat w ludziach. Hitlerowcy bowiem w okrutny sposób mścili na ludność polskiej i dlatego organizowano akcje sabotażowe w ten sposób by Niemcy nie zauważyli że uszkodzenia powstały w wyniku sabotażu czy wyniku przypadkowego uszkodzenia lub normalnej awarii. Sabotaże takie zostały wykonane w Mączkarni, podpalenie młynów w Lubiczu, w Tartaku w Toruniu uszkodzono maszyny, w stoczni rzecznej w Bydgoszczy. W akcji sabotażowej w mączkarni szczególnie rolę odegrał Banasik który pracował w mączkarni. Przeprowadzono tam duże akcje sabotażowe w czasie drugiej akcji w marcu 1944 r. został Popowski aresztowany.

Miało to następujący przebieg. W połowie stycznia 44 roku Popowski wyjechał do Bydgoszczy gdzie miał się spotkać z jednym z działaczy PAP w fabryce Kabli. Przybył na miejsce, ~~w~~ lecz do spotkania nie doszło. Wracając z Bydgoszczy wieczorem, w Toruniu na Dworcu kolejowym już była obława policyjna, jedynie dzięki ostrzeżeniu go przez pana zdołał umknąć policji, udał się nie do swej kwatery, lecz przebywał w innej kwaterze, tam nawiązał kontakt z "Rudzkiem", który mu polecał wykonać "rozpoczętą pracę w mączkarni" dotyczyło to przeprowadzenia akcji sabotażowej. Po kilku dniach Popowski nawiązał kontakt z Banasiakiem, sam udał się na miejsce przeprowadzonej akcji, przy wyjściu z Mączkarni został aresztowany. Po dwumiesięcznym pobycie w areszcie śledczym został zwolniony. Po pewnym czasie przystąpił ponownie do aktywnej pracy.

Będąc w areszcie otrzymywał przy pomocy grypsów łączność z "Rudzkiem". Jak potem się okazało niektóre listy podchwyciło gestapo. Nasuwało to podejrzenie Popowskiemu że "Rudzki" współpracuje z gestapo. Po zwolnieniu go z więzienia zaczął obserwować Rudzkiego i tu jeden szczególnie wypadek spotęgował w nim podejrzenie podwójnej roli Rudzkiego, a mianowicie, pewnego razu byli w mieszkaniu do którego raptownie wpadło gestapo, aresztowało obecnych, w drugim pokoju w tym czasie był Rudzki z Popowskim gestapo tam jednak nie wkroczyło.

Rudzki liczył się że może zostać również aresztowany, dlatego przestrzegali Popowskiego, co ten powinien robić w wypadku, gdy jednego dnia Rudzki zniknął został aresztowany. Mimo wszystko Popowski tracił zaufanie do Rudzkiego.

Popowski stwierdza, że organizacja dysponowała pewnymi sumami pieniężnymi, które czerpała zasadniczo z trzech źródeł z składek i darowizn konfiskaty, oraz dotacji rzekomo z komendy PAL z Warszawy.

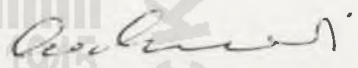
Organizacja przechowywała sztandary i chorągwie różnych organizacji i sztandary te przetrwały w dobrym stanie całą okupację. Przemycano broń z magazynów Wehrmachtu w Toruniu w Grudziądzu przekazywała oddziałom partyzanckim, Przeprowadzono rejestrację aktywnych urzędników hitlerowskich, i ich zbrodnie przeciwko polakom.

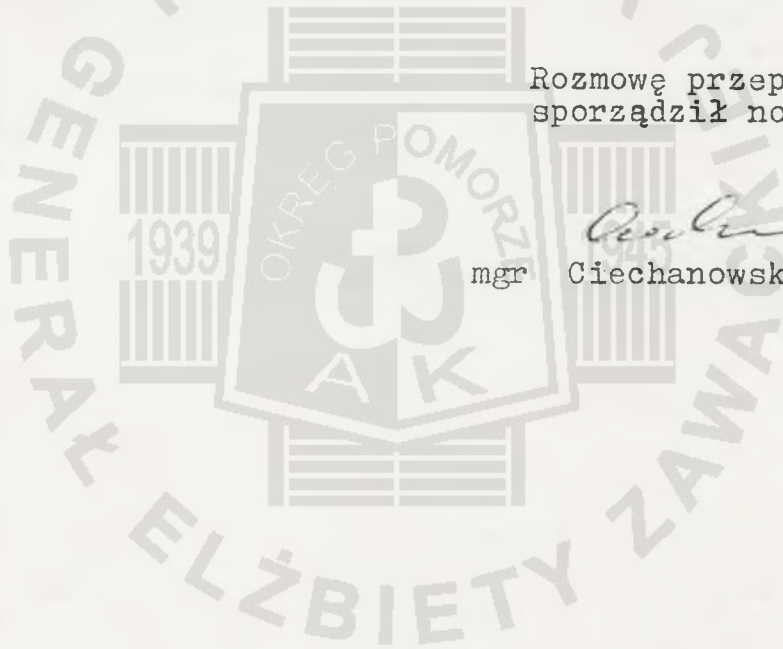
W listopadzie 1945 roku Popowski otrzymał polecenie od Rudzkiego wyjechać do Szczecina pod wskazany adres /Popowski nie przypomina sobie dziś adresu/ i tam skontaktować się z jakimś Niemcem Schulze z którym w imieniu PAP podpisał Popowski porozumienie o współpracy z organizacją antyhitlerowską którą reprezentował Schulze/Nazwy organizacji Popowski nie przypomina sobie/ Schulza wówczas dostarczył Popowskiemu odpis tzn. "Nebelwaffe" rodzaju dział/.

Po powrocie z Szczecina Popowski został aresztowany. I teraz zdołał nawiązać łączność z Rudzkim, kontakt przy pomocy grypsów /listów/ przesłanych przez personel pomocniczy administracji więziennej. Jednak grypsy te w czasie przesłuchiwania Popowskiego, miało gestapo i służyły jako dowody winy Popowskiego. Popowski był konfrontowany z Cieszyńskimi. W czasie przesłuchiwania, kiedy Popowski po zakończeniu działań wojennych wrócił do Torunia "Czarny" Kostecki mianował się komendantem organizacji PAP i był przewodniczącym komisji likwidacyjnej. Do tej komisji został włączony również Popowski. Po zakończeniu pracy cała dokumentacja PAP jako przestarzała została przekazana w początku 1946 roku głównej komisji likwidacyjnej PAL w Warszawie - Pruszkowie.

W 1959 roku Popowski został odznaczony krzyżem partyzanckim.

Rozmowę przeprowadził i sporządził notatkę.

mgr Ciechanowski Konrad

Notatka z rozmowy z ab. Zygmuntem

Popowski: przeprowadzona w dniu 25.09.64 r.

Stowickowski Popowski poznał po przez Staufera w końcu 1942 roku lub na początku 1943 r, skontaktował się z nim Staufera i pociągnął go do przycięcia z Bydgoszczy. Popowski twierdzi, że Stowickowski pomyślał o tym zrytkiem niemieckim.

Z działaczem antyfaszystowskiego niemieckiego ruchu oporu - Schultze zapoznał się Popowski poprzez działacza P.A.P. i socjalistycznego sumiśkiego w Toruniu który to był otulkiem krewnym Schultze. Schultze był przewodniczącym działaczem Organizacji Rewolucyjnej "Lutnia Niemiecy" w czasie pobytu Popowskiego w Sierocinie został przedstawiony grupie działaczy tej organizacji. Spółkarnie z nim nie nastąpiło nawiązanie kontaktów (aresztowania). Popowski porozumiewał się z działaczami tej grupy z wyjątkiem przewodnika w Niemczech polacy służący w armii niemieckiej legitymizując się zawiadzeniami wystawionymi przez P.A.P. następują na podstawie zeznania. Obaj mogą w wypadku technicznych pomocy i skrośnienia oraz utworzenie środowiska niemieckiej antyfaszystowskiej organizacji mogą liczyć na pomoc P.A.P.

Dwyjzecznic Popowskiego do Sierocinie nie wiedział Stowickowski. Popowski musiał się nie przekazać gdyż miał podejrzanie ~~to~~ iż Stowickowski współpracuje z gestapo. To podejrzanie namierzył się na odwrót.

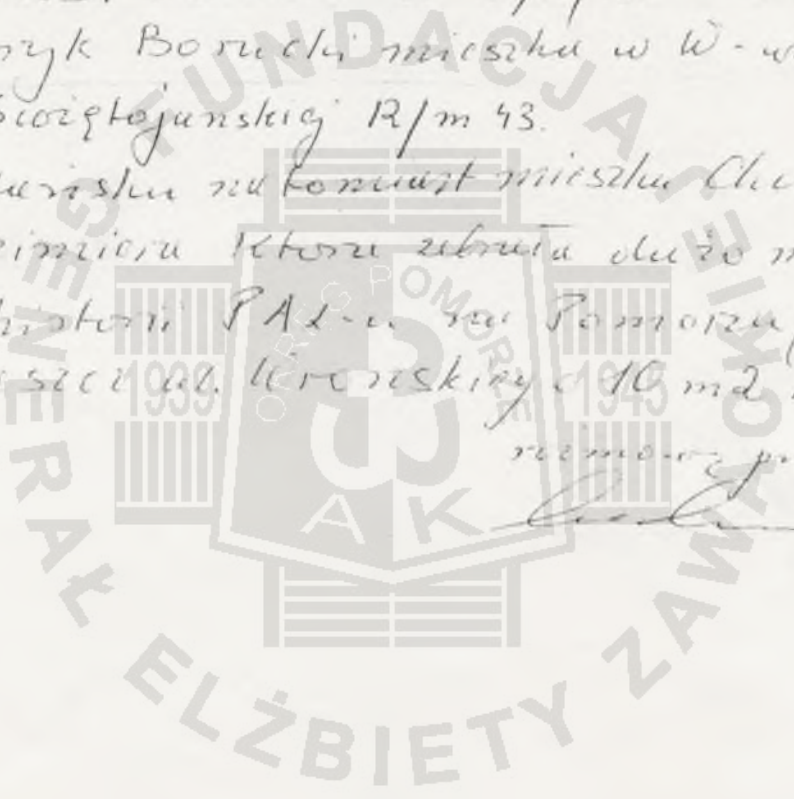
gdy miał z nim spotkanie w pewnym
klubie, wówczas wkradł się tam gestapo i
wzrostowało części uczestników spotkania
mianowicie Siwickowskiego i Popowskiego który
byli w sąsiednim pokoju nie.

✓ Po wojnie Popowski nawiązał kontakt z Schultze-
m który jest obecnie w NRD kierownikiem
Związku Zawodowców.

Popowski twierdzi że był w PAK gen
Henryk Borucki mieszka w W-wie na
ul. Świętojurskiej R/m 43.

✓ w Gdyni na koniact mieszkają Chudobin
Kazimierz który zbiera dużo materiału
do historii PAK-u na Pomorzu (Gdańsk
Wrocław 1939, Wrocław 1945 m.d.

remonty prądu
[Signature]

3116

Zygmunt Popowski

Toruń, dnia 22.01.1965r.

T o r u ń
ul. Wita Stwosza

Zygmunt Popowski przedstawił mi dokumenty wystawione przez Komendę PAL na okręg pomorski podpisane przez ppłka "Zadziórę". Z dokumentów tych wynika, że Popowski był kilkakrotnie ranny. 27.08.1940r. w czasie akcji sabotażowej a poraz drugi został ranny 2.02.1942r. w czasie akcji w lasach kartuskich.

W dniu 1.03.1944r. został aresztowany przez gestapo i osadzony w areszcie. Słowikowski mówił żonie Popowskiego, że zostanie zwolniony za kilka dni. Został jednak zwolniony dopiero po dwóch miesiącach.

W m-cu lipcu 1944r. został powołany do wojska niemieckiego. Służbę pełnił w Hanowerze, gdzie w m-cu wrześniu został aresztowany i dowieziony do gestapo w Bydgoszczy. Następnie osadzony w więzieniu w Torgau i przez sąd wojskowy skazany na karę śmierci. Wniósł apelację. Sprawa się przewlekła i to jemu uratowało życie.

Zastępcą Komendanta Głównego PAP był Franciszek Brzeski. /Od dwóch lat nie żyje./ Pochodził z Kartuz.

Popowski twierdzi, że nie doszło żadnego rozbicia w PAP i że nie miał miejsca żaden rozłam. Brzeski był bliskim współpracownikiem Słowikowskiego. Aczkolwiek po rzekomej ucieczce z aresztu/ Słowikowskiego/ tracili do niego zaufanie.

PAP prowadziła tajne nauczanie którym kierował jakiś nauczyciel gimnazjalny z okresu międzywojennego Domaradzki.

*Relacja wraz z uzupełnieniami przekazana
przez dr Z. Ciechanowskiego - L.dz. 749/A/94 z 27.09.94*

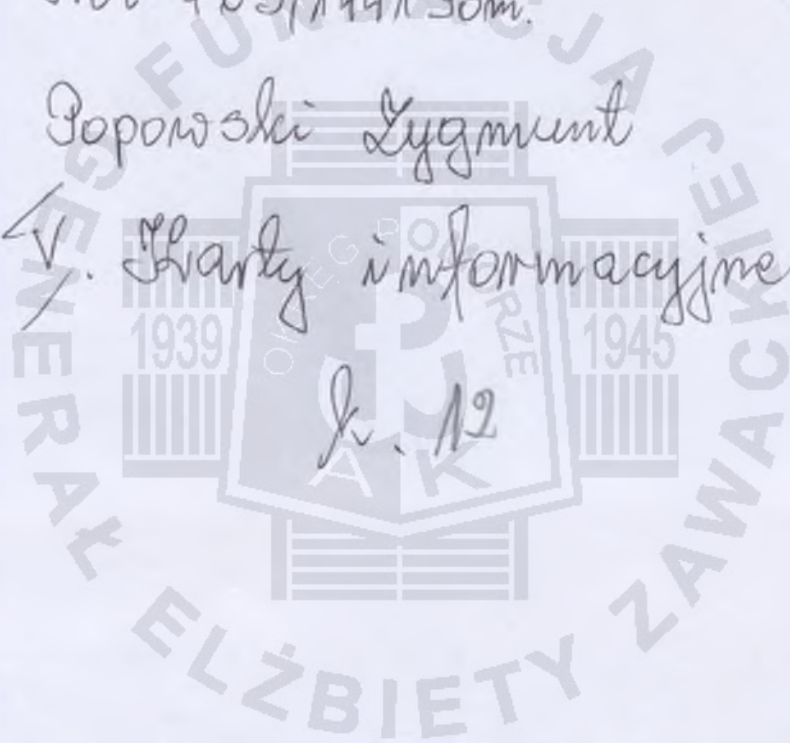
T:R-463/1441 Pom.

Tarni

Popowski Zygmunt

V. Karty informacyjne

k. 12

Torun

Oprowadza [Kudowa] - 1
organizacji komandos w [Kudowa] - 1
Polska Armia
Powstania 1939/1940 w [Kudowa] 1945

410 112

Popowski Zygmunt
plutonowy - współzałożyciel
"Polskiej Armii Powstania"

Toruń(?)
PAP 2

Inf. Rezerw. Torunski 18.
ul. T. Janowskiego c.P.A.Pie s 78

7/4

Popowski Zygmunt
Szef Sztabu I A i nowinacji (c-akt. 11.43) k-dbr Hachowiska
umierającego w szpitalu 4.IV.1943.

Formi
SAP. 3

Tab. nr. 1. Salwa i Sakerz Sprawa „Białego Grota” str. 2
archiwum Urzędu ds. Antyfaszystów.

Toruń 4
PAP

Popowski Zygmunt plut.

współzałożyciel PAP wraz z Fr. Stachowiakiem,
Franc. Alpeckim, Szymkowskim, Nipodkim
i kilkoma innymi podoficerami z przedwojennego
garnizonu Tor.

naszkicował Z. z drzewi siedm oporu...
(Dok. Tor. 15 s. 61)

(na podst. P. Ciechanowski)

RSP-94

ca

TORUN
PAP 5

POPOWSKI ZYGMUNT
plut ps. "RYS"

J. Szymanski, *Żywa Pamięć PAP*,
Bibliot. APARK, oprac. B-64, s. 44, 48

11/1/95

Popowoli Zygmunt
był zastępcą dowódcy Polskiej Armii Ludowej,
działającej na króć Torunia i powiatu od 1943r.
Po wyzwoleniu był członkiem Komitetu Aktyw-
dziejności PAL.

Toruń 6
PAL

Wzrostem 1,70 m, z dwiema rękami opornymi.
Rozr. Tor. 15, 4.65

KP-94

Popowski ps. "Hydra"

Tomu
PAP 7

T.: Porostowicz Adam

RP-96

Tomki
PAP 8

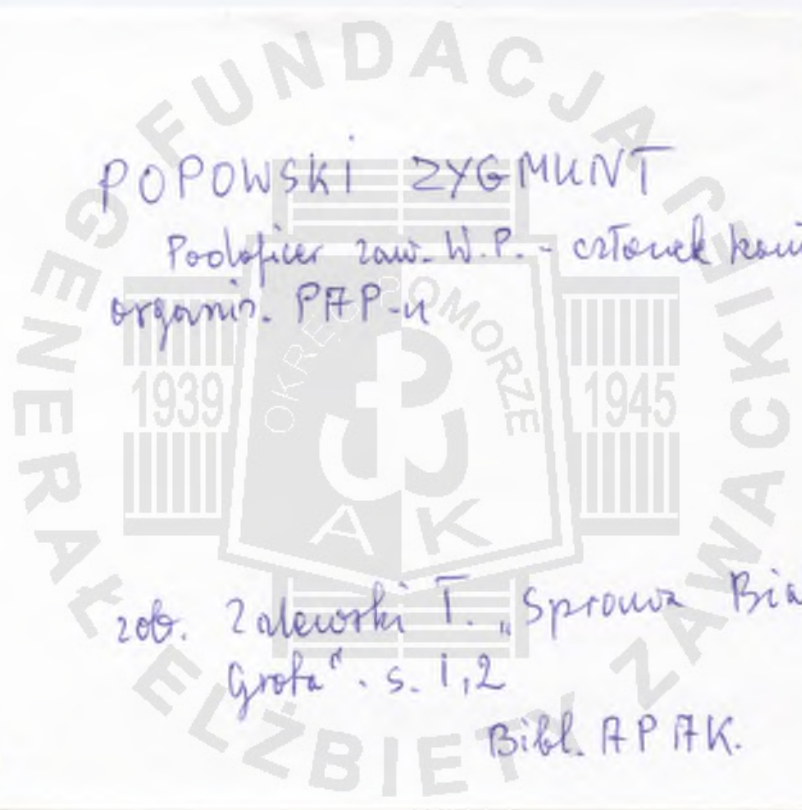
POPOWSKI ZYGMUNT

Podoficer zaw. W.P. - członek komitatu
organiz. PAP-u

zob. Zalewski T. "Sprawa Białego
Grota" s. 1,2

Bibl. PAP AK.

D.K.99

a) Popowski Zygmunt

Typni
PAP 9

Szef sztabu w olwencie, gdy
funkcyj, kumeta Sprawowat
Edward Stowickowski - tj. po
imierci Franciszka Stachowiaka
na posztku 1941r.

zob. K. Ciechanowski, Materiały,
cz. III s. 1...

ASS. X1104

Popowski Zygmunt

Toreni
10

Medek z założycieli Polskiej Armii Powstania,
jednej z pierwszych organizacji konspiracyjnych
na Pomorzu; szef sztabu.

Łob. Spuszczenie Topi Kopce

S. N. 115

D. = 1/10/100

Popowski Zygmunt
stał na czele Polskiej Armii Powstania

Toruń
PAP
11

zob. Górnki G., Tragiczne odcieje..., w: Ruch Oporu na
Pomorzu..., t. 4, s. 174

124131.

Popowski Zygmunt
ps. "Hydra"

Towarzystwo
Polskie 12

zob. Gasiomowski A., Polska
Armia Powstańcza..., Toruń 1997,
s. 268, *passim*

nr 11/15

Papowski Zygmunt

Teczka do akt: 1824-331 BN-73/7385-07

Spółdzielnia Inwalidów „SMIT” Prabuty ul. Wojska Polskiego 20 a. tel. 60, 69